

شور و حال کودکی بر نگرده دروغا

در یافتن پاسخی بودیم که این تغییر مقام یا به اصطلاح مرکب خوانی به گونه‌های لطیف و خالی از تصنع انجام گیرد.

خوب به یاد دارم که ساعت خروج ما از استودیو ساعت ۷ بعد از ظهر بود و آن قدر مشغول بودیم که گذشت مکان و زمان را فراموش کردیم و موقعی به خودمان آمدیم که یک ساعت از نیمه شب گذشته بود. تازه متوجه شدیم نزدیک بل روهی شمیران قرار داریم و در این مدت خستگی و گرسنگی و تشنگی را از یاد برده بودیم. و حاصل این پرس و جوگری، پدید آمدن آهنگ «یاد کودکی» بود که در آن سیر آهنگ از بیات اصفهان به سه گاه و سپس به شور و برگشت فرود به بیات اصفهان است و هر گاه این آهنگ را می شنومم خاطره فراموش نشدنی آن شب بر ایمن زنده می شود.

در ابتدای تصنیف خوانده می شود: «شوق روزگار کودکی، مستی بهار کودکی، یاد آمدن همه صفای دل که بود، خفته در کنار کودکی ارنج گل جمل دیگر در چمن داشت، آسمان جلال دیگر پیش من داشت آشور و حال کودکی بر نگرده دروغا، قیل و قال کودکی بر نگرده دروغا». اگر چه مضمون شعر تا حدی غمگینانه به نظر می آید، اما ملودی زیبای تجویدی و رنگ صدای فخری و خولندگان دیگری که آن را اجرا کرده اند، لطفی در ذهن هر شنونده‌ای متبادر و او را به آرامش دعوت می کند.

تجویدی، در فن پیوند شعر و موسیقی در عصر خود ممتاز بود. تاجایی که حسین دهلوی، موسیقی دان، آهنگساز، رهبر ارکستر و نویسنده کتاب پیوند شعر و موسیقی آوازی که در نوزدهمین دوره انتخاب کتاب سال سال ۱۳۷۹، برنده جایزه کتاب سال شد. در این کتاب که با نهایت دقت و وسواس نگاشته است، از تصنیف تجویدی بسیار یاد کرده است. او تجویدی را هنرمند با استعدادی معرفی می کند که، به طور ناخودآگاه تمام قواعد پیوند شعر و موسیقی را رعایت می نماید. علی تجویدی تشنه یادگیری و برای رسیدن به تکامل در عرصه موسیقی، کوشا بود. او به سراغ هر سازی رفت و البته که در ویولن و سه تار به کمال مطلوبی رسید؛ اما به یادگیری موسیقی ایرانی بسته نکرده و برای ارتقاء دانش موسیقایی خود به سراغ کلاس‌های نوازندگان مطرح موسیقی کلاسیک غربی هم رفت و با موسیقی غرب نیز آشنا شد. او پس از آن برای تکمیل هنر موسیقی چندین سال به مطالعه در زمینه هارمونی و ارکسترسیون نزد هوشنگ استوار، پرداخت. تلاش و ممارست تجویدی و هم چنین خلاقیت و ذهن باز و هوشمندش از او یک موسیقیدان محقق و پژوهشگری ساخت که آثار ماندگار و قابل تاملی را از خود برجای گذاشت. وی به درجه‌ای از موفقیت رسید که بانگارش دستگاه‌های موسیقی ایرانی بر اساس بداهت‌نوازی که خود مبتکر آن بود آثاری نفیس و ارزشمند به یادگار گذاشت و خلعتی بزرگ به موسیقی ملی و اصیل ایران کرد. برخی از آثارش آن قدر در دل‌ها نفوذ کرده است که پس از سال‌ها هم چنان بازسازی و بازخوانی می شوند. از او که بعد از انقلاب سه کتاب به نام‌های موسیقی ایران یک و دو توسط انتشارات سروش و کتاب موسیقی ایرانی ۳، توسط نشر معارف منتشر شده است. در چهارمین همایش چهره‌های ماندگار در سال ۱۳۸۳ نامش در لیست چهره‌های ماندگار کشورمان در عرصه هنر، قرار گرفت و در آبان ماه سال ۱۳۹۸ به مناسبت یکصدمین سالروز تولدش، مراسم نکوداشتی با حضور دوستان و علاقه‌مندان در تالار وحدت تهران برگزار شد. او دیگر در میان ما نبود تا با استادی از سه گاه به آواز بیات اصفهان تغییر مکان دهد و از بیات اصفهان به شور و سپس به سه گاه برگردد. او در روز ۲۴ اسفندماه که گفته شده پایان سرایش شصت و نه ساله ۳۸۸ شمسی بوده است. در سال ۱۳۸۴ به سرودن زندگی خود پایان داد.

علی تجویدی، نوازنده ویولن و سه تار، آهنگساز، پژوهشگر و نویسنده علوم مربوط به موسیقی در ۱۵ آبان ۱۲۹۸، در تهران متولد شد. روزی که سلگر دلازم تیره‌های انگلیسی مستقر در هند برای جنگ با ایران به فرمندی سر جیمز آوت رام، بر سر هرات بود. اگر چه ۶۳ سال از آن می گذشت، اما از آن جایی که انگلیسی‌ها در آن جنگ، دولت وقت ایران را مجبور به صرف نظر کردن از هرات که یکی از مراکز فرهنگ و ادب ایران بود کردند و با جداسازی هرات و نواحی دیگر از جمله بخش شرقی بلوچستان از ایران داغ تنگی در پیشانی دولت وقت و نام افغانستان بر ایران خاوری گذاشتند تا به عنوان کشوری مستقل و هوادار انگلستان، حایلی میان روسیه و هند باشد، هیچ گاه از حفظه تاریخی ملت ایران پاک نمی شود.

تجویدی آموختن موسیقی را از کودکی نزد پدرش هادی خان تجویدی، که در نقاشی از شاگردان کمال الملک و در موسیقی از شاگردان درویش خان بود، آغاز کرد. نواختن فلوت و نت موسیقی را از غلام حسین ظهیر لدینی یاد گرفت و پس از آموختن ویولن نزد سپهری، مدت ۲ سال در کلاس حسین یاحقی، با ردیف‌های موسیقی ایرانی آشنا شد. اگر چه به گفته خودش از ۱۲ سالگی و به واسطه آشنایی با لولوحسن صبا، که در همان برهه به خانه آن‌ها رفت و آمد داشته و نزد پدرش نقاشی کاری کرد. دستگاه‌های ایرانی را می شناخته است. این که علی، در دوران کودکی تا آن جایی درگیر آموختن می شود که در سن دوازده سالگی به شناختی از دستگاه‌های موسیقی می رسد و به راحتی آن‌ها را شناسایی و از یکدیگر تفکیک کرده و در این عرصه تبحر پیدا می کند، دور از انتظار به نظر نمی آید و نشان از وجود استعدادی می دهد که در آینده‌ای نه چندان دور به بهترین تصنیف‌ساز تاریخ موسیقی ایران تبدیل می شود. کسی که نامش در ردیف موسیقی دلمان طراز اول دنیا در «دائرةالمعارف رجال قرن بیستم» که توسط موسسه ABI در سال ۱۳۷۷ شمسی منتشر شد، ذکر شده است. کتلی که مرجع و مأخذ ثبت بزرگان امروز جهان است.

علی تجویدی پس از چندین برای آموختن ویولن و سه تار، به کلاس‌های لولوحسن خان صبا می رود و بنا به توصیه صبا، برای تکمیل تکنیک نواختن ویولن و آشنایی با موسیقی غرب، چند سالی را نزد دملیک ابراهیمیان ویولن‌نوازم ایران، رفت. تجویدی در دو دستگاه چهارگاه و نوا، که در زمانه او کمتر مورد توجه آهنگسازان بود، آثار با ارزشی خلق کرده است که پس از سال‌ها هنوز قلیل توجه هستند. او از کلیشه‌های زمان خود پارا فراتر گذشته و به یک بدعتی در عرصه موسیقی دست یافت که او را در بین علاقه‌مندان موسیقی زبان زد کرد. می گویند نوآوری و بدعت او در هنگامه خلق اثر حتی در بیات ترک نیز دیده می شد. او در تصنیف نگر نیم، جایی میان بیات ترک و شور می ایستد و در تصنیف یاد کودکی، کلیشه‌ای از ما و دی مدلهای ردیف، دیده نمی شود. تصنیفی در دستگاه بیات اصفهان، سه گاه و شور باشعری از رحیم معینی کرمانشاهی که خولندگانی از جمله علیرضا فخری آن را اجرا کرده اند. علی تجویدی در خطرات خود از شکل‌گیری این تصنیف گفته است: شبی پس از فراغت از اجرای بر نله گل‌ها به همراه بنان تصمیم گرفتیم، تا از میدان ارگ به استودیوی گل‌ها در ساختمان رادیو که در آن جا قرار داشت، پیاده قدم بر زمین، در میان راه بنان، از من پرسید، به نظر تو چه گونه می توانیم از سه گاه به آواز بیات اصفهان تغییر مکان کنیم و باز از بیات اصفهان به شور و سپس به سه گاه برگردیم؟ هر دو در دست آوردن راهی مناسب به زرمه مشغول شدیم و هم چنان

صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی هنری وصف صبا
مدیر مسئول و سردبیر: محمدرضا شفيعی

www.rooznamehsaba.com

rooznamehsaba

تهران خیابان آیت الله مدنی کوچه خجسته منش پلاک ۵

تلفن: ۶۰۷۷۵۸۲۴۲۲ فکس: ۷۷۵۴۸۲۴۵

چاپ: موسسه فرهنگی مطبوعاتی ایران

توزیع: نشر گستر امروز

استعدادی که در سایه بحران، شکوفا شد

امیر افشار فتوحی - یک سال از پایان جنگ جهانی اول و دورانی که علی رغم اعلام بی طرفی در جنگ از سوی حکومت ایران، بخش‌هایی از کشورمان توسط تیره‌های روس و انگلیس اشغال شده بود، گذشته است و ملت ایران، دو سال فاجعه قحطی و مریضی و مرگ و میر را پشت سر گذاشته است.

و حالا در یک روز جمعه از روزهای فصل برگریزان پاییزی سال ۱۲۹۸، که هنوز کشور، زیر سایه بحران بعد از جنگ، کمر راست نکرده است. در یکی از خانه‌های کوچه ظهیر الاسلام واقع در خیابان ری تهران، هادی تجویدی، نگارگر، نوازنده و هنرمند ایرانی و پایه‌گذار مکتب مینیاتور معاصر تهران، که حلقه اتصال هنر نگارگری سنتی به نسل امروز شد، منتظر به دنیا آمدن پسر ارشدش علی، است.

علی، در خانواده‌ای هنرمند به دنیا آمده و پرورش پیدا می کند. دور ادر دیگرش تحت تعالیم پدر به شهرت زیادی در عرصه نقاشی رسیدند، اما علی مجذوب هنر موسیقایی پدر شد. پدر، متوجه شده بود که او در زمینه موسیقی استعدادی دارد که باید شکوفا شود. اشتیاق علی، به دنیای بی کران موسیقی تا حدی بود که هر کسی را به وجد می آورد. شناخت استعداد فرزندان توسط پدر حاذق و هنرمندی که خود در خانواده محمدعلی سلطان الکتاب اصفهانی تذهیب‌کار و خوشنویس بی‌نام بزرگ شده است و جد مادری اش میرزا بابا اصفهانی هنرمندی معروف و دایی او، حاج میرزا لاهی نقاش برجسته و هم‌چنین برادرانش محمد کلطم و مهدی نیز در نقاشی سرآمد بودند، کار سختی نبود. بنابراین تصمیم می گیرد تا او را از کودکی با ساز تار، که خود نیز، نزد درویش خان، فرا گرفته بود و آن را می نواخت، آشنا کند. استعداد، علاقه و پشتکار علی، در موسیقی تا اندازه‌ای بود که پدر، آینده‌ای درخشان برای او متصور شد. آینده‌ای که اگر چه مورد بی مهری‌هایی قرار گرفت، اما در نهایت نام علی تجویدی را با افتخار در ردیف موسیقیدانان طراز اول دنیا قرار داد.

شما معتبر هستید شماره معتبر بخرید

فروش ویژه شماره‌های خاص اعتباری و دائمی تا ۴۰٪ تخفیف

از طریق shop.mci.ir و تمامی مراکز فروش و خدمات همراه اول

www.mci.ir